

сучасної економіки - лише тоді вони зможуть стати лідерами.. Цифрова трансформація саме та необхідна складова, яка може допомогти у досягненні даних цілей.

Література

1. Воржакова Ю. П., Хлебінська О. І. Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємців та науковців. Економіка та держава. 2021. № 9. С. 107–111.
2. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) // Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. – URL : <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
3. Діджиталізація бізнесу: сьогодні і майбутнє // Збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 28 січня 2021 року). – К. : «Хай-Тек Прес», 2021. – 88 с.
4. Коломієць Г. М. Цифрова економіка: контроверсійність змісту і впливу на господарський розвиток / Г. М. Коломієць, Ю. С. Глушач // Бізнес Інформ. – 2017. – № 7. – С. 137–143.
5. Лігоненко Л. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях / Л. Лігоненко, А. Хріпко, А. Доманський // Інтернаука : міжнародний науковий журнал. Економічні науки. – 2018. – Випуск № 22 (62), 2 т. – С. 21–24

УДК: 338.24:351.863

Ольга Кузьмінська

к.е.н., доцент, докторантка,

Державна навчально-наукова установа

«Академія фінансового управління», м. Київ, Україна

kuzminska@i.ua

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНО ЗНАЧУЩИХ ОСІБ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

IDENTIFICATION OF POLITICALLY EXPOSED PERSONS IN THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM

Анотація. Досліджено зміст процедури ідентифікації політично значущих осіб у системі фінансового моніторингу.

Abstract. The content of the procedure of identification of politically significant persons in the system of financial monitoring is investigated.

Глобалізаційні процеси у міжнародній економіці, запровадження нових інформаційних технологій у фінансовий сектор, фінансова інклюзія актуалізують питання забезпечення фінансової безпеки як на державному рівні, так і на рівні підприємства. Зокрема, потребують дослідження питання мінімізації ризику здійснення підприємствами – клієнтами суб'єктів первинного фінансового моніторингу фінансових операцій, пов'язаних з легалізацією злочинних доходів, фінансуванням тероризму та фінансуванням поширення

зброї масового знищення. Достовірна, прозора та адекватна інформація про кінцевого бенефіціарного власника клієнта сприяє суттєвому зниженню ризиків нелегальних фінансових операцій.

Ідентифікація кінцевого бенефіціарного власника здійснюється з метою попередження використання юридичних осіб, трастів та подібних правових утворень, фізичних осіб до операцій з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Особливо ризиковими у системі фінансового моніторингу вважаються операції, що виконуються фізичними особами, які мають статус політично значущої особи (PEP - Politically Exposed Persons). Якщо кінцевим бенефіціарним власником є політично значуща особа, зростає ризик порушень правил здійснення фінансових операцій, оскільки такі особи можуть відкривати рахунки і реєструвати бізнес через третіх осіб. Використовуючи у такий спосіб інших фізичних осіб (підставних директорів, акціонерів або засновників), кінцевий бенефіціарний власник (політично значуща особа) приховує себе і, відповідно, має безпосередній непомітний доступ до фінансової системи.

У Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі - Закон) до політично значущих віднесено три групи фізичних осіб: національні публічні діячі, іноземні публічні діячі та діячі, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях. Така класифікація відповідає Рекомендаціям FATF [1, 2].

До складу національних публічних діячів (фізичних осіб, які виконують або виконували в Україні визначні публічні функції) у Законі віднесені, зокрема [1, ст. 1]: Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України та їх заступники, народні депутати, політичні діячі вищих рангів, високопосадовці судової системи, правоохоронних органів, юстиції, оборони, надзвичайні та повноважні послы, керівництво Національного банку України тощо.

Іноземними публічними діячами у відповідності до Закону є фізичні особи, які виконують або виконували визначні публічні функції в іноземних державах, зокрема: глава держави, уряду, міністри (заступники), члени парламенту або інших органів, що виконують функції законодавчого органу держави, голови та члени правлінь центральних банків або рахункових палат, члени верховного суду, конституційного суду, надзвичайні та повноважні послы, члени керівних органів політичних партій [1, ст. 1].

Згідно із Законом діячами, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях, визнаються посадові особи міжнародних організацій, які обіймають або обіймали посаду керівника (директора, голови правління або іншу) чи заступника керівника в таких організаціях або виконують чи виконували будь-які інші керівні (визначні публічні) функції на найвищому рівні, в тому числі в міжнародних міждержавних організаціях, члени міжнародних парламентських асамблей, судді та керівні посадові особи міжнародних судів [1, ст. 1].

Через високий ризик використання фінансової системи в операціях з відмивання коштів контролю з боку суб'єктів первинного фінансового моніторингу також підлягають операції членів сім'ї РЕР, до переліку яких згідно із Законом відносяться: чоловік, дружина або прирівняні до них особи, син, дочка, пасинок, падчерка, усиновлена особа, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, зять та невістка і прирівняні до них особи, батько, мати, вітчим, мачуха, усиновлювачі, опікуни чи піклувальники [1, ст. 1].

Також контролю підлягають операції осіб, пов'язаних з політично значущими особами. До пов'язаних осіб Законом віднесені фізичні особи, щодо яких встановлено хоча б один з таких фактів [1, ст. 1]:

— відомо, що такі особи мають спільне з політично значущою особою бенефіціарне володіння юридичною особою чи трастом (подібним правовим утворенням) або мають будь-які інші тісні ділові зв'язки з політично значущими особами;

— такі особи є кінцевими бенефіціарними власниками юридичної особи, чи трасту (подібного правового утворення), про які відомо, що вони де-факто були утворені для вигоди політично значущих осіб.

Слід зауважити, що Міжнародні стандарти FATF до пов'язаних осіб відносять фізичних осіб, які мають з РЕР не тільки професійні, а й соціальні та культурні зв'язки. Зокрема, до переліку пов'язаних осіб згідно із Міжнародними стандартами FATF включено партнерів поза сім'єю (наприклад подруг, друзів, коханок); відомих членів тієї ж, що й РЕР, політичної партії, громадської організації, професійної спілки; ділових партнерів або колег, особливо тих, що поділяють бенефіціарну власність над юридичними особами з РЕР; інших осіб, які мають особисті відносини з РЕР (соціальні, економічні, культурні) [2, с. 12].

У рекомендаціях FATF, на відміну від Закону, статус членів сім'ї та пов'язаних з РЕР осіб прирівнюється до статусу РЕР через ризик використання особистих стосунків з метою переміщення нелегальних доходів, або полегшення їх розміщення та маскуванню, а також їх використання для фінансування тероризму [2, с. 12].

Як у національних, так і в міжнародних нормативно – правових актах з фінансового моніторингу прописаний довічний статус РЕР, оскільки навіть після припинення виконання посадових обов'язків державного діяча у РЕР залишаються особисті контакти, а відтак і можливість їх використання у власних інтересах.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу згідно із Законом зобов'язаний класифікувати ризик ділових відносин з клієнтами - іноземними публічними діячами, членами їх сімей та особами, пов'язаними з такими політично значущими особами, а також з клієнтами, кінцевими бенефіціарними власниками яких є зазначені особи, (або ризик фінансової операції без встановлення ділових відносин із зазначеними клієнтами) як високий [1, ст. 7].

Під час належної перевірки клієнта суб'єкт первинного фінансового моніторингу згідно із Законом зобов'язаний визначати належність клієнта або кінцевого бенефіціарного власника клієнта до політично значущих осіб, членів їх сімей або пов'язаних з ними осіб, при чому слід використовувати декілька надійних джерел інформації та перевіряти отриману

інформацію. [1, ст. 11]. Зокрема, до таких джерел інформації відносяться [3]: бази даних сервіс-провайдерів, що надають безоплатно або платно інформаційні послуги; публічні джерела даних у мережі Інтернет, включаючи офіційні інтернет-представництва органів державної влади; офіційні інтернет-представництва систем декларування доходів публічними особами, включаючи Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Слід підкреслити, що згідно із ризик-орієнтовним підходом операції національних публічних діячів не завжди відносяться до високої категорії ризику. Натомість, операції міжнародних публічних діячів завжди визнаються високоризиковими.

За результатами компаративного аналізу національних і міжнародних нормативно – правових актів щодо забезпечення прозорості бенефіціарної власності уточнено класифікаційні критерії пов'язаних із РЕР осіб, зміст процедури визначення належності клієнта або кінцевого бенефіціарного власника клієнта до політично значущих осіб, перелік інформаційно-пошукових та інформаційно-аналітичних ресурсів для встановлення належності клієнта або кінцевого бенефіціарного власника клієнта до політично значущих осіб, членів їх сімей або пов'язаних з ними осіб. Матеріали дослідження можуть бути використані при формуванні практичних рекомендацій для суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутності.

Література

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. (дата звернення: 27.05.2022).
2. FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22). URL: [Documents - Financial Action Task Force \(FATF\) \(fatf-gafi.org\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfguidance/documents/FATF-Guidance-Pol-Exposed-Persons-12-22.pdf). (дата звернення: 27.05.2022).
3. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 за №65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>. (дата звернення: 27.05.2022).